

ERK

NR.3

K. SÄRGAVA: KAS TOTAALNE VOI RAHVUSLIK RIIK? ■ H. MOORA: KAS ON RAHULDATUD TARVE ULDISE KULTUURNÕUKOGU JÄRGI? ■ P. RÕÖNE: PUUDUSTEST MEIE KOOLIKASVATUSES. ■ AUG. VELLNER: JÕUMAJANDUSE KORRALDAMINE RAHVUSLIKU ÜLESANDENA. ■ J. MÄGIMAA: SULFAAT-TSELLULOOSI TEHASE TÄHTSUSEST. ■ A. LILL: RAHVUSLUS JA TÖÖLISKOND. ■ R. OLPERE: RAHVUSLUSEST JA USUST. ■ F. TOOMUS: VAIMUANDED JA VALIK. ■ ED. SALURAND: RINGVAADE.

ERK

ÜLD-, MAJANDUS- JA KULTUURPOLIITILINE AJAKIRI

NR. 3 (25)

15. MAIL 1935.

III AK.

KAS TOTAALNE VÕI RAHVUSLIK RIIK ?

Kogu maailm elab praegu teatavat murranguaega. Vanad väärtused paistavad hävinevat, — asendatakse uutega. Idas käärivad suured kollektivistlikud kõuepilved, läänes paistab esirinda tungivat totaalse riigi põhimõte. Sama ülemaailmaline vaimline murrang ei ole ka tabamata jätnud meid ning ka meie seisame küsimuse ees, kuhu tüürida oma rahvus ?

Tekkinud murrangu kogu sisuline alus paistab peituvat selles, et isiku põhimõte, millele oli rajatud kogu lääne-Euroopa siinamaalne praksis, taganes järk-järgult jõudude koondamise, organisatsiooni ees, mis võimsalt ja jõhkral tungis esile avalikus elus. Isiku tähtsus tõrjuti tagaplaanile. Eriti teravalt esines see nähtus majanduseelus, kus üksiku algatus paljude algatuse ees sunniti taanduma. Suured organisatsioonid — aktsia seltsid, trustid, kartellid hävitasid klassilise vabamajanduse. Tegelikult ei saanud majanduslik tegevusvabadus funktsioneerida, sest seda kontrollisid rahvusvahelised trustid, kartellid, ja iga algaja võistleja konkureeriti otsekohe surnuks kulude arvel. Organisatsioonide mõju hakkas tungima igale poole ning oma võimsuse tõttu hakkasid nad isegi kontrollima riigiparaati. Samuti ei saanud üksikisik esile tungida avalikku elluenam oma isiklikul jõul, vaid ta pidi oma kaaslasteks mobiliseerima hulgad, keda pidi oma selja taha organiseerima. Isegi püha „eraomand“ pörutati auke täis kui sõelapõhi. Kuna omal ajal selle põhimõtte pärast läks isegi sõadani, kui püha eraomandit, näit. pärisorje taheti võõrandada, on nüüd pea kõigis maades loodusjõud ja maapõuehüvised riiklikud, maareformidega võõrandatakse eraomanikkude maid ja tootmisvahendeid, ning masinaist ja vabrikuist kõneldakse avalikult kui rahvuslikust kapitalist.

Organisatsioon selle mitmesugustes kujudes tungis ka riiklikku ellu. Võimsad poliitilised koondised, kelle selja taha koondus ka majanduslik

õud, asusid areenile ja alistasid oma taatele riiklikku organisatsiooni. Eriti suuremõduliseks kujunes see peale maailmasõda, mis piltlikult näitab, et maailma näitelaval on mõõduandev ainult hästi töötav ja korraldatud organisatsioon. Kogu areng kestis seni, kuni riigi sisemises elus teotsevad üksikud organisatsioonid oma võimusest hakkasid võistleva riikliku organisatsiooniga, seadides esikohale omad, mitte aga üldsuse huvid. Esimeste organisatsioonidena tundsid seda pahet majanduslikud organisatsioonid — nende vaheline võistlus muutus teravaks, nõnda teravaks, et ähvardas paljusid majanduslikke ettevõtteid hävinguga. Majandus nõudis riigilt riikliku organisatsiooni vahelesegamist. Temale järgnesid teised. Tekkis nõue riikliku võimu kõvendamise ja koondamise järgi. Selle riikliku võimu kõvendamise ja koondamise ajastus oleme praegu.

Ida valis väljapääsu teeks kommunistliku kollektivismi. Ta hävitas igasuguse eraalgatuse ja alistab kõik riigile — sotsialistlikule ühiskonnale. Lääs valis teise tee — ta säilitas eraalgatuse, kuid painutas ta riiklikule järelevalvele, kontrollile. Juhtprintsipiiks sealjuures seadis ta riikliku organisatsiooni primaadi, totaalse riigi idee.

On kindel, et meie oma oludes ei saa järgneda idapoolsetele katsetele. Kommunistliku kollektivismi põhialused ei ole omased meie rahva iseloomule ega traditsioonidele. Ta on vöörkehaks meie iseolemises.

Lääne totaalse riigi idee paistab meil võitvat suuremat pinda. Sinna poole sihivad ka mitmed viimasel ajal ettevõetud sammud kui ka üksikute mõõduandvate inimeste mentaliteet. Kuid meile paistab, et ka seda suunda tuleb meil võtta teatava ettevaatusega.

Põllumees, kelle maalapikene asetseb suure esmajärgulise maantee ääres, korraldab oma maja ja põldude asetuse teisiti, kui see, kelle talu asub metsakuruse või looduslikult varjatud maastikus. Ka meie geopoliitiline asend on esmajärgulise maantee ääres ning meie iseseisvuse-talu paljude tuultekeeriste pöörises. Kui siin talitada ettenägeliku peremehena, siis peame ka oma väärtuste asetamise paigutama selliselt, nagu seda nõuavad meie asend ja sellest tingitud ettenägelikkus. Sest samuti, nagu maanteedel võivad võimutseda hulguste karjad, nõnda võivad läbikäiguteedel võimutseda rahvusvahelised jõud, kes võivad ajuti tülitada ka teeäärsete talundite omanikke, milleks meie riigi raamides on eesti rahvus.

Totaalse riigi idee põhimõte seisab selles, et kogu rahva tegevus alistatakse riigile. Kõik riigi heaks, mitte midagi riigi vastu, mitte midagi väljaspool riiki — see näib kujunevat moodsaks hütisõnaks. Kuid selle põhimõtte nõrkus näib peituvat selles, et ta peremehe talu korraldab ühekülgsest — riigile kui ühiskonna organiseerimisevormile kõike rõhku pannes, ühiskonna sisemist isetegevust arendamata jättes. Riigi organisatsioonivormikujund muutub siis fetišiks, mille ümber koondatakse kõik elu, mis alistab endale kõik isiklikud ja rühmituslikud tegevusvabadused. Kui niisugust ühiskonna organiseerimisevormi peaks aga ajutiselt tabama mõni osaline või üldisem halvatus, siis on hädahohtu sattunud kogu ühiskondlik organism — rahvus. Eriti hädahohtlikud järeldused võivad sel korral tekkida ühiskonna majanduselus riigi totaalsuse läbi viimisel.

Teisest küljest paistab, et peaksime lugema mõõduandvaks ka rahva mentaliteeti. Ja siin seisame nähtuse ees, mis on ehk seletatav ajalooliste põhjustega. See on meie rahva otse orgaaniline vastikus igasuguse kroonulikkuse vastu. Olgugi et iseseisva riigi rahvuslikku aparatuuri peaks

kogu rahvas lugema oma ülimaks saavutuseks, on tema igasuguse „käs in ja keelan“ vastu. Meil tarvitseb ainult silmade ette manada möödunud okupatsiooni aega või võtta näiteks kas või ajastut, kus kõikvõimas riigikogu ise kõik tahtis teha. See iseloomujoon paistab olevat päritud ja parandamatu, vähemalt praeguste inimpõlvete kestel. Ja seda peame arvestama.

Käesolevate ridade kirjutajal oli mõne aja eest kõnelemine ühe meie avaliku elu juhtivama tegelasega. Kõnelus kaldus nimede rahvustamisele. Ja see tegelane, olles ise võõrapärase nime kandja ja nii kummaline kui see ka oli, tunnustas ennast rahvuslaseks, kuid olinime, vähemalt oma nime rahvustamise vastu sellepärast, et seda oli temale soovitanud tema ülemus. Teisest küljest, ühel rahvuslipu hiivamise momendil puutusin kokku inimesega, kes ka ei ole tühipaljas leht meie avalikus elus, ja see laskis lendu lause kroonu lipust. Need on üksikud nähtused, kuid neist paistab teatud üldine tagapõhi.

Seepärast peaksime jätma kõrvale riigitotaalsuse idee. Vähemalt esialgu. Peame leidma väljapääsu. Ja selleks väljapääsuks oleks meie arvatud riigitotaalsuse idee asendamine rahvusliku ideega. Meile paistab, et sellega võiksime parandada tehtud vead ja kogu natsiooni tõmmata kaasa riiklikule tegevusele. Meile paistab, et sellega muudaksime kogu riigi, mis ju iseendast ei saa olla mingiks fetišiks, vaid ikkagi üheks rahvuse organiseerimise vormiks, omaseks kõikidele rahvaklassidele ning eestlastele. Vähemusrahvuste küsimuse võiksime jätta sootuks tagaplaanile, kuna ju nemad meie Eesti riigi raamides naudivad hüvanguid vähemusrahvuste kultuurautonoomia kaitse all.

Ajalooliselt on olnud rahvuslik idee meie võimsaks relvaks. Mitte üksi väliselt, vaid ka sisemiselt. Selle relvaga viisime oma rahva läbi kõigist majanduslikest raskusist, kõigist poliitiliselt tumedatest aegadest, ja selle relva hülgamine nüüd, kus meie rahvusel ees seisavad võib olla suuremad järeltkatumise ajad kui kunagi ennem, oleks ajalooliseks eksituseks. Uued relvad, enne kui nende sõjakõlbulikkus pole proovitud, peaksid jääma tagavaraks.

K. Särgava.

KAS ON RAHULDATUD TARVE ÜLDISE KULTUUR-NÕUKOGU JÄRGI ?

Vajadus kultuurnõukogu järgi, mida m. s. on põhjendatud ka ERK-is (Nr. 7—8 ja 9—10 1934. a.), näis leidvat lahenduse, kui hra Riigivanema dekreediga 2. veebruaril s. a. anti Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu seadus. Aga niipea kui tutvuti selle uue nõukogu korraldusega, jäid kõik, kes olid süvenenud meie „kultuurparlamendi“ küsimusse, seisma arusaamatuse ees : mispärast loodi tähendatud nõukogu ainult ühe kultuuriala ja mitte kõigi jaoks ? Sest on täiesti selge, et Rahvakultuuri ja hariduse nõukogu on otsemas mõttes loodud rahva- või õigemini vabahariduse jaoks, nagu ju see väljendub ta nimetuseski. Tõsi küll, kui lugeda tähelepanelikult Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu ülesannete määratlusi, siis märkab, et need on võetud üsna laialdastena ja lubaksid, kui neid ei seletata kitsendavalt, võtta nõukogu tööalasse ka küsimusi, mis haaravad

muidki kultuurialu. Ja kahtlemata tulekski selles suunas nõukogu tööd ja korraldust arendada.

Oleks üleliigne siin veel kord hakata põhjendama, mispärast meil oleks vaja kogu, mis asjalikult ja üheskoos käsitleks kõiki küsimusi, mis puutuvad meie kultuuriellu. Piisab, kui esile tõstame veel ainult mõne seisukoha. Võidakse öelda — ja see ongi nähtavasti olnud üheks põhjuseks, miks Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu on saanud nimelt käesoleva kuju —, et praegusel ajal, kus eriliselt mõeldakse rõhutada riiklik-rahvuslikku propagandat ja eriti hoolitseda laiade hulkade kasvatamise ja liitmise eest rahvuslikuks tervikuks, et nüüd omavad erilist kaalu ja huvi nimelt rahvahariduse ja -kasvatuse küsimused, kuna teised võiksid oodata järke. Aga needki, kes seda vaatekohohta rõhutavad, peavad tunnistama, et rahvaharidustöö on ainult n. üt. reprodutseeriv kultuuriala ja et ta edukas tahes-tahtmata oleneb sellest, kui palju tal on ammutada sisu ja vahendeid loovate rahvuslike kultuurialade, teaduse ja kunsti salvedest. Ja need pole meil iialgi üle joosnud ja nende juurdekasv on eriti kriisiaja sügavamast järgust peale aeglasemaks jäänud. On ette teada, et meie propagandatööl on omakultuuri aitade kasutamisel varsti näpud põhjas, kui mitte algusest peale ei mõtelda ka loominguvõimaluste arendamisele. Siin pole kohane tähendatud küsimuste peensustesse tungimiseks, aga üht peab siiski ütlema, et kogu meie rahva iseteadvusele ja vaimsele selgroole, mille kasvatamisest õigusega palju kõnelnud meie propagaandajuhid, suudavad anda tarvilist tugevust ainuüksi eesti rahvusliku omakultuuri alal loodavaid püsivaid väärtused, mitte paljassõnadetegemine või kihutustöö. Viimane jääb niikauaks õõnsaks pateetsemiseks ja müstitsemiseks, kui meie omakultuuri, meie teadusliku ja kunstilise loominguga ei oma tarvilist kaalu.

Selles võime praegu hiilgavalt veenduda mõnes riigis, kus on kärsitult asutud sellise „rahvakultuuri“ tegemise teele, ja paistab olevat ette kindel, et see toob seal — ja meie rahva kriitilise meele teravuse juures veelgi kiiremini tooks ka meil — lõpuks ainult juurde uut kassiahastuslikku mahategemise meeoleolu kõige positiivsuse ja eneseusalduse kasvatuse kiuste, mida algselt säärase meetodiga on taoteldud. Seepärast ei pääse rahvahariduse ja rahvusteadvuse kasvatamise töö juures mööda ka meie kõrgema, loova kultuuri töö edenemise küsimusist ja seepärast ei saaks ka Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu omas tegevuses mööda minna neist meil väga valutavaist probleemidest.

Või siis kool. Ega vist keegi vaidle sellele vastu, et mitte vähem, vaid ennemini tähtsam osa meie rahva kasvatustööst tehakse koolis, mitte enam pärast seda. Siin oleks näit. kaaluda küsimus, mida peaks tehtama, et peale emakeele, kodu- ja ajalooõpetamise ka loodusloo, maadeteaduse ja teiste ainete õpetamisel tuua meile lähemale ja tõsta ühtlasi kõrgemale oma maad ja rahvust. Need on samad küsimused, mida silmas peab vabaharidustöö, mis siin aga toovad meid otsekohe kooli õppekavade, õppeviiside ja kirjanduse juurde, ühe sõnaga kooli päevaküsimuste keskele. Ja on ju selge, et vabahariduse korraldamisel neid asju ei võiks käsitleda omaette, lahus vastavast tööalast koolis.

Nõnda peaks Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu, kui ta oma töösse süveneb, paratamatult välja jõudma meie kultuuriellu kõige mitmekülgsemate alade käsitlemisele. Ja oleks ainult soovitatav, et nii valitsusvõim, kelt praeguses olukorras oodatakse suhteliselt enam algatust kui en-

disel ajal, kui ka nõukogu ise teadlikult juhiksid oma tööd selles sihis. Sest pole ette näha, kus muidu need ja teised loovasse kultuuri ja kooli puutuvad küsimused leiaksid käsitlemist. On ju mõeldud küll ka veel ühe uue, üldise kultuurkogu ellu kutsumisele. Arvesse võttes aga seda, et meil peale Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu kultuuriküsimustega tegeleb niikuinii juba veel üks nõukogu -- Kultuurkapitali nõukogu -- jõuaksime niiviisi nõukogudega liialdamiseni ja oma kultuurielu juhtimise koordineerimise asemel teeksime selle veelgi kirjumaks. Seepärast ei võiks seda mõtet kuidagi pooldada, vaid ainukeseks loomulikuks teeks oleks see, kui praegune Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu arendataks meie „kultuurparlamendiks“.

Kui viimast seisukohta peaks pooldatama, siis on küll veel mõningaid raskusi selleks ees, et R. ja r. nõukogu võiks täita üldise kultuurnõukogu aset. Sest nõukogu praegune koosseis on vastavalt ta esialgseile ülesandele liiga ühekülgne selleks, et ta võiks ühtlase kompetentsiga käsitleda kõigisse kultuurialadesse puutuvaid küsimusi. Aga sellest võiks saada üle sel teel, et nõukogusse tuleks juurde nendeadalade esindajad, mis seni puuduvad või nõrgalt esindatud. Ja siis peaks nõukogu, mis kogu oma suure koosseisuga muidugi ei oleks tegeliku töötegitaja, moodustama alatised töötoimkonnad kõigi tähtsamate alade: kunsti, teaduse, kooli ja vabahariduse jaoks. Tööpidevuse mõttes peavad need toimkonnad olema nimelt alatised ja mitte moodustatama iga kerkiva küsimuse jaoks eritoimkondi. Niisuguseid kutsutaks ellu vaid eriküsimuste arutamiseks.

Nõnda oleks mõeldav praeguste korralduste raamides meie „kultuurparlamendi“ kujundamine eesti kultuurielu kõigi mitmekülgsete tarvete ühtlaseks ja kooskõlaliseks lahendamiseks.

H. Moora.

PUUDUSTEST MEIE KOOLIKASVATUSES.

Mitte raskusi vältida, vaid mõelda, miliste raskuste ette noori seada, et neid juhtida võidult võidule.

Kas meie koolikasvatus moodustab terviku, mis on nagu terve inimene, kus hing killustamata, tahtmine ja võimed tasakaalus?

Kui tahetakse koolikasvatus muuta ühiskonda tervendavaks ja tugevdavaks teguriks, siis tuleb kogu koolitegevus koondada mingile juhtivale ideele. Kool peab muutuma terviklikuks, ühtlaseks süsteemiks, s. t. tema inimmaterjal, varustus ja üldine kasvatuslik vaim olgu snunatud mingisugusele valitsevale ideele.

Kui kooli ülesanded pedagoogiliselt vaatekohalt on nooruses peituvate jõudude vaba puhkemise soodustamine, ühiskondlikult vaatekohalt riigikodaniku ettevalmistamine ja bioloogiliselt vaatekohalt noorsoo karastamine ja õpetamine eluvõitluseks, siis neid eritulesandeid on võimalik painutada ühele ideele: tugeva iseloomu kasvatus. Mõistus ja keha on vahendid mis seisavad iseloomu (vaimu) teenistuses. Teadmised ja oskused on vahendiks intelligenti ja keha arendamisel. Riiklik olelus on iseloomu (vaimu) küsimus, isiklik eksistents -- nii-

samuti iseloomust olenev. Kuna riik kuulub isikliku olulise probleemide hulka, siis võib julgesti formuleerida koolikasvatuse eesmärgi individualistlikult, jättes eraldi mainimata riikliku-ühiskondliku kasvatuse tähtsust rahvuslikele huvidele. On endastmõistetav, et säärane individualistlik kasvatus, mis taotleb tugevat iseloomu suurimaks isikuvabaduseks, ei tarvitse olla vastolus ühiskondlike huvidega; vastuoksa — see peabki sündima rahvuslikes huvides.

Vaadeldes meie koolikasvatust, leiame, et see, mis praegu tehakse algkooli arenguks, on suunatud õpetuse metoodilisele viimistlusele ja distsipliinikasvatusele õpilaste isetegevuse kaudu. Ühtlustatakse, šabloonitakse õppetegevust aineulatuse, töövahendite ja meetodite pedantse ettekirjutamisega. Kõik usk ja lootus näib olevat pöördud n. n. „töökooli“ rajamisele, mille kolm põhiprintsiipi — lapsekohasus, elulähedus, isetegevus — on rakendatud vaid intellektuaalse aktiivsuse ja moraalse passiivsuse kindlustamiseks. Selleks omakorda õhutavad koolikatsed, mille juures ei arvestata õpetaja isiksust, vaid hinnatakse teadmiste tagavara ja oskusi. Kui õppeaine määrab kasvatuse ulatust ja suunda, õpetaja isiksus tõrjutakse üha rohkem tagaplaanile, tööjuhataja-meistri astmele, metoodiline materjalism aina juurdub, — siis pole aga erilisi põhjusi pühitseda edu kasvatuse alal.

Praegusel ajajärgul ei või leppida ainult tööinimeste koolitamisega. On vaja juhte ja pioneere. Sellelt vaatekohalt näib kasvatuslik suund, mida esitavad seltskondlikud organisatsioonid väljaspooli kooli mõjukonda (näit. noorkotkaste, kodutütarde organisatsioonid), elulähedam ja kindlasti lapsekohasem. Neis püütakse noorsugu karastada, ja kasvatada poisist meest ja tüdrukust tublit naist.

Mis on aga poisile elulähedam, — kas mehine või üldinimlik ideaal? Milline eeskuju poissi vaimustab? Eks ikka mehirus. Kuid algkooli õppekavades on märgitud vaid mõlemale soole ühised eesmärgid, ehkki lapsekohasem oleks poistele esitada mehiseid omadusi.

Nii jääb ülalnimetatud organisatsioonide teeneks ja ülesandeks täien-dada kooli kasvatust. Ja kui kool tahab olla kasvatuslik asutis täies ulatuses, tuleb ka tal endal täita senises kasvatuses esinevaid lünki.

Iseloom areneb ja karastub niisugustes olukordades, kus inimene asetatakse kõlblisele proovile.

Selle põhimõtte teostamisel tuleb aga võita takistusi peamiselt lastevanemate ja osalt õpetajaskonna meelsuses. Eriti intelligenti ja lastevaeste perekondade kasvatusvaimu mõjutab teatav haledustunne ja kartus kaotada kallimat vara lapse näol. See on inimlikult arusaadav ja siiski egoistlik, kuna unustatakse lapse tulevik ja kohustus karastada teda karmi elu vastu. Laps on teataval määral kodaniku eraomandus ja selle hellitamine õrnaks ingliseseks või kenaks nukukeseks tehakse perekonna auasjaks. See mentaliteet on nakatanud õpetajaskonda, eriti kui tuleb tegutseda igavese hirmu all, et õpilastega võiks midagi juhtuda. Kui siis juhtubki mõnda, näit. võimlemisel või ekskursioonidel, siis sööstavad tema kallale kõik, kes tunnevad end selleks kutsutud olevat. On ka muidugi erandeid.

Mõningane lapsekohane karmus on siiski tarvilik tervisele ja hingele. Selle teostamine nõuab rohkem takti, delikaatsust ja õrnust kui igavene hoolitsev ümbertiirlemine õpilase eraldamiseks kehalistest raskustest või kõlbelistest pingutustest. Vajame rohkem spartalikku kasvatust ja enam sportlikku vaimu, mis on lapsekohane ja lastele teretulnud. Teatavas vannes (umbes algk. V kl. alates) on märgata poiste käitumises omapärasusi,

nagu vastumeelsust hellitusele, nõrkuse põlgust, juhiiseloomude eelistamist. Selle taga võib aimata mehisuse ideaali, sangarikultuse tärkamist. Neile nähteile tulebki rajada iseloomukasvatus poiste juures.

Lähemal vaatlusel osutuvadki ideaalides kantavad omadused eluvõitluses olulisimaiks. Lisaks tärkab õigluse ja rüütellikuse vaim, mida peab kultiveeritama ehtsaks spordivaimuks. Ja kui õpilane püüab neid omadusi aimata sõnas, teos ja eeskuju kaudu, peab kasvataja neid väljendama sõnaga, teoga, isikliku eeskujuga. Et läheneda kasvandikule, olgu õpetaja ning kasvataja imbunud sellest mehisest ning rüütellikust spordivaimust ülimal määral. On päevaselge, et kasvatus pärast on mõõduandev õpetaja isiksus ja mitte õppeaine väärtus. Luues lapse hingeelule vastava kasvatusüsteemi, teostame neid konkreetsemaid ülesandeid, mille lahendust elu tingivalt nõuab :

1. Rahvavabaduseks (demokraatiaks ja riiklikuks iseseisvuseks) on tarvis kasvatada korrektsust võistluses, aktiivsust ning tahet võitluseks ja vabadusearmastust.

2. Kultuurilise püsi ja edu kasuks tuleb arendada julgust, initsiatiivi, ettevõtlikkust ja iseseisvust uusi radu rajada. On tarvis seiklusjanu, mille õilsaimaks kujuks on sukeldumine elukorralduse ja teaduse probleemidesse. On tarvis pioneeri-vaimu.

3. On tarvis vastupidavuse treeningut, et ebamäärast seiklushimu arendada püsivaks võitluseks võetud eesmärgile, ja

4. Kannatlikkust, endavalitsemise kasvatamist.

Et ülalnimetatud elunõuded leiaksid väärilist tähelepanu, peaksid enne mõningad muutused sündima ühiskonna ja õpetaja elusuhtumuses, mille järelduseks on õpetuse ja kasvatus väärtuse ümberhinnang. Teiseks peab õppeainete laad ja ulatus olenema lapse hingeelule rajatud ja ajanõudele vastavast kasvatusüsteemist.

Seni jääb kasvatus — vähemalt poiste suhtes — puudulikuks kasvatuseks.

P. Rõõne.

JÕUMAJANDUSE KORRALDAMINE RAHVUSLIKU ÜLESANDENA.

Tänapäeva tähtsamaiks ülesandeks on esiteks töövõimaluste loomine töövõimelistele ühiskonnaliikmetele ja teiseks elustandardi tõstmine vastavalt järjest kasvavatele kultuurilistele tarvetele.

Esimese ülesande lahendamiseks on meil avarad väljavaated, sest oleme veel rikkad asustamata maade poolest, mille asustamisel võib rahuldada tänapäeva nõudmist töö- ja elamisvõimaluste järele mitmekordselt ning koguni kaugema tuleviku peale ette. Kuid ühel ajal esimese ülesande täitmisega peab asuma otsekohe ka teise ülesande lahendamisele selleks, et tõkestada maaelanikkude valgumist linnadesse, kust loodetakse leida kultuurilisemaid elutingimusi. Tasakaalu loomiseks linna ja maa vahel osutub paratamatuks kultuurilise taseme tõstmine maal, millega aga tihedalt on seotud rahva jõukuse tõstmine, s. t. vajadus saavutada suuremat tootmist, suuremat tarvitamist — suuremaid läbikäike üldse.

Ühiskonna elustandardi kõrgus on tingitud maa looduserikkusest ja

tema soodsast geograafilisest ning geopoliitilisest asendist. Viljakas maa, soodne kliima, maapõue- ja muud loodusvarad, soodne asend maailmaturu liiklemisteede suhtes, töökas rahvas, — need on loomulikeks eeltingimusi ühiskonna rikkuse loomiseks, tema elustandardi kõrgele tõstmiseks.

Väärtuste loomisel tooraine kõrval omab määravat tähtsust tööjõud. Seejuures inimtööjõu osatähtsus koguni madala majanduse arenguga maa-ees on võrratult väike mehaanilise tööjõuga võrreldes. On arusaadav sellepärast, et jõuallikate pärast puhkevad sõjad ja tekivad rahvusvahelised konfliktid ning püsivalt otsitakse odavamaid jõuproduktseerimise võimalusi ja ratsionaalsemaid jõuallikate kasutamisi.

Mehaanilise jõu tarvitamise indikaatorina võib käsitleda elektrienergia produktiooni suurust. Elektrienergia produktioon arvatud 1 elaniku peale on: Eestis umbes 75, Saksamaal umbes 350, Šveitsis umbes 1000 ja Norras umbes 2700 kwt, kusjuures elektrienergia tarvitus põllumajanduses, arvatud põllumajandusliku maa 1 ha peale oleks: Eestis umbes 0,20, Saksamaal umbes 70, Šveitsis umbes 50 ja Norras umbes 650 kwt.

Need arvud räägivad selget keelt ning näitavad, kuivõrd madalal ning algelisel astmel asub meie majandus, mille tõttu saab arusaadavaks ka meie madal elustandard. Looduslikud tingimused aga meie majanduse arenguks on võrdlemisi head: viljakandev maa, soodus kliima, hea geograafiline ning geopoliitiline asend ja soodus asend maailma liiklemisteedel. Ka loodusvarade poolest ei ole meie maa vaene. Kui arvestada kütteenite ja veejõutagavarade energia hulka 6000-kaloorilise kivisöe alusel, siis oleks meil põlevkivi (kukersiiti), kui ainulaadset rahvuslikku loodusvara umbes 1700 miljonit tonni, turvast vähemalt 1000 milj. tonni, puumassi tuhandeaastaseid tagavarasid umbes 600 milj. tonni ja tuhandeaasta veejõu tagavara umbes 1000 milj. tonni, kokku umbes 4300 miljonit tonni 6000 kaloorilist kivisütt. Peale selle loodusvaradena tulevad kõne alla meie gipsi-, kaltsiidi-, marmori-, savilademed j. m. s.

Poliitilistele ümberkorraldustele ühiskonnas paratamatult peavad järgnema ümberkorraldused majanduse struktuuris. Poliitilised reformid ja uuendused ei anna tagajärgi, kui samal ajal ei asuta majanduselu üksikute elementide ümberkorraldusele, nende saneerimisele, ratsioneerimisele. On sellepärast täiesti arusaadav, kui poliitiliste reformide ajajärgus meil päevakorda on kerkinud ka jõumajanduse küsimuste korraldamine. Mis aitab üksikute majandusharude ja tööstustoodete lähem analüüs, kui käsitlemata jääb toote väärtuse olulisemaid elemente — temas kehastunud mehaanilise energia hulk ja osaväärtus!

Toodete kaitse tollide või preemiade näol ei või leida küllalt otstarbekohast ja õiglast lahendust, kui puudub ülevaade ja selgus toote väärtust moodustavate elementide osatähtsuse üle. Tihti loob ratsionaalne jõu- ja soojusmajandus tarvilikud eeldused selleks, et toode oma väärtuselt omab küllaldast võistluskindlust ilma kunstliku kaitseta tolli või preemia näol. Soojus- ja jõumajanduse seisukohalt on seni tooteväärtuse hinnang püsinud täiesti sõi. On oldud ekslikul arvamisel, et see küsimuste kompleks on iga üksiku majapidamise ja ettevõtte oma erihuvi. —

Nii siis, jõumajanduse korraldamisel nihkub esikohale tööstustoodete ja põllumajandussaaduste jõu- ja soojusmajanduslik analüüs.

Teisele kohale küsimuste kompleksis tuleks paigutada ratsionaalne mehaanilise energia tootmine ja tarvitajale kätte juhtimine. Selle küsimuse lahendamise eel peaks käima jõuallikate uurimine ja nende kasutamisevi-

maluste ja -viiside selgitamine, välja minnes seejuures mitte ainult, nagu tavaliselt, kommunaalmajapidamiste seisukohalt, vaid käsitledes küsimust ülemaailises ulatuses, välja minnes rahvamajandusest kui tervikust.

Kolmandaks tuleks võtta uurimisele uute väärtuste loomine, kasutades selleks meie rahvuslikke jõuallikaid ja loodusvarasid, mis seni seisnud suuremas osas kasutamata. On avalikult kurdetud, et puuduvad kapitali paigutamise võimalused. Selle tõenduseks tohiks olla asjaolu, et kavatakse riiklikke kapitale investeerida otseselt mitte tulutoovatesse ehitistesse (näiteks sildade ehitusprogramm).

Neljandaks omab erilist tähtsust küsimus, kuidas kindlustada odava mehaanilise energia kättesaadavust ülemaailises ulatuses. Selle küsimuse otstarbekohasest lahendamisest oleneb teatud määral maa kultuuriline tase ning küsimuse õnnestunud lahendus kindlasti tõkestab ebatervet linnade kasvu, luues uusi töövõimalusi maal.

Jõumajanduse korraldamise küsimused on aegajalt meie iseseisvuse kestel üles kerkinud, kuid kunagi pole nad leidnud juhtivates poliitilistes- ja majandusringkondades tarvilist tuge. On alati püsitud seisukohal, et need küsimused kuuluvad eramajanduslikkude küsimuste hulka. Majanduslik ja poliitiline olukord on muutumas mitte ainult meil, vaid ka mujal. Rahvuslikkude ressursside ärakasutamine on igal pool päevaküsimuseks. Nende hulgas omavad esikohta kindlasti mitte niivõrd vaimlised kui just varalised ressursid. Viimaste kasutamine eeldab aga teataval määral plaanikindlust — plaanimajandust.

Majandusministeeriumis algatatud Jõukomitee asutamine paistab eeltoodu põhjal olevat ajakohane ja tarvilik samm. Arusaadav ja loogiline on ka opositsioon sellele algatusele neist ringkonnist, kus püsitakse piiramata vabamajanduse põhimõttel. Loogiline järeldus oleks aga täielik, kui neis ringkonnist tekiks opositsioon ka tolli- ning preemiade kaitsele.

Majandusministeeriumi algatuses ei ole oluline asjaolu, et Jõukomitee oleks ühtlasi korrespondeerivaks organiks ülemaailmlikkude jõukonverentside täidesaatva komiteega. Samuti ei ole oluline asjaolu, et Jõukomiteele kavatakse panna ka ohtlikkude seadete järelevalve funktsioonid, mis praegu lasuvad majandusministeeriumi tööstusosakonnal. Järelevalve praegune organisatsioon ei pruugi selle korraldusega muutuda, küll aga tugevneb Jõukomitee organisatsiooniga, kes seni edukalt on tegutsenud peale otsese järelevalve ka jõu- ja soojusmajanduslikkude küsimustega. Jõukomitee tohiks vaid suunata ja soodustada, kuid mitte tõkestada seda tegevust. Jõukomitee peaülesandeks ja sihiks jääb ikkagi meie kodumaa jõuallikate ärakasutamiseks kaasa aitamine selleks, et luua uusi väärtusi, uusi töövõimalusi, tõstes sellega meie varalise kultuuri taset ja elustandarti üldse. Selles mõttes on Jõukomitee ülesanne esmajärgu tähtsusega rahvuslik ülesanne.

Aug. Vellner.

SULFAAT — TSELLULOOSI TEHASE TÄHTSUSEST.

Maavaradega ei ole saatus meid kahjuks hellitanud. Põlevkivi, turvas, fosforiidid, kips — ning sellega on ka nimestik läbi. Meie tähtsam loodusvara — mets on olnud kuuni viimase aastani täielikult vaeslapse osas.

Kraavitamise ja puhastamise asemel on seda ravitud ainult sae ja kirvega. Kuid mets on loodusvara, mis nõuab pidevat hoolt ja korrastamist. Meil on tuhanded ja kümnedtuhanded hektaarid kännustikke ja võsastikke, mis ootavad metsamist. Meil on kümnedtuhanded hektaarid soistunud rabu ja mineraalmaid, mis kannatavad liigvee all. Siin on töid aastakümneteks. Varem tehtud patustused tulevad kuidagi tasa teha. Meie kauge eesmärk peaks olema, et igal liivakünkal kasvaks männik ning et kõik vabad ja madalmaad oleksid kraavitatud.

Kui vaatame ringi, missuguseks majandusalaks oleksid meil soodsad tingimused, siis leiame kindlasti, et seesuguseks alaks on metsamajandus, muidugi okaspuude kultuuride suhtes, kuna lehtpuude kasvuks on tingimused palju halvemad.

Ei saa vaikides mööda minna ka metsasaaduste kulutamisest. Siin talitame sageli väga pillavalt, eriti maal oleme sellega harjunud ja ei oska teisiti tulla toime. Meil mädaneb igal aastal metsades lõpmatul arvul küttematerjali, nagu kännud, peen puit läbiraiumata metsades jne. Raielankidel põletatakse sageli oksad ja ladvad, sest nende kasutamiseks ei leidu soovijaid. Tallinnas müüakse saeveskite jäänuseid 35 senti ruumimeeter., 40—50 km Tallinnast eemal arvestavad metsatöösturid segaküttepuidu hinnaks metsas 20—30 senti ruumimeeter. Tulikahjud hävitavad meil aastas varandusi ligikaudu 3 milj. kr. väärtuses, millest suurem osa langeb puust elamutele. Sellest nähtub, et metsasaaduste alal võime saavutada soovi korral tunduvalt kokkuhoidu.

Kui ühelt poolt suurendame metsade toodangut metsapindala laiendamise ja metsade parema kultiveerimise teel ning teiselt poolt hoiame kokku metsamaterjalide raiskamise arvel, siis peaks leiduma küllaldaselt toorainet metsasaadusi ümbertöötava tööstuse arendamiseks. On ju meie looduslikud tingimused metsamajandusele soodsad.

Tänapäeval püüab aga riik ja rahvas kasutada ja ümber töötada viimase võimaluseni oma loodusvarasid. Okaspuud — mänd ja kuusk on teadupärast suurepäraseks ja peamiseks toormaterjaliks tselluloosi tööstusele, kuna viimane omakorda annab toorainet paberitööstusele. Väikesest tööstusalast on tselluloosi tööstus võrsunud maailma suurtööstuseks. Maa- ilma tselluloosi kodutoodang on tänapäev umbes 10 miljonit tonni.

Tselluloosi väljavedajateks maadeks on praegu peamiselt Skandinaavia, Soome, Balti riigid ja Kanada, kuna Ameerika Ühendriigid ja Saksamaa on muutunud viimase aastakümne jooksul väljaveo-maadest sisseveo-maadeks.

Okaspuumetsad kui tselluloositööstuse tooraine-allikad asuvad eranditult maakera põhjarajoonis, kuhu peale ülalmainitud maade kuulub veel Venemaa. Viimasel on teadupärast suured okaspuumetsade tagavarad Euroopa Venemaa põhjaosas ja Siberis, kuid vaatamata sellele oli saetud metsamaterjalide väljavedu 1934. a. Venemaalt väiksem kui Soomest. Tselluloosi aga ei jätkunud Venes küllaldaselt omagi maa tarvituseks. Paistab tõenäolisena, et Euroopa-Venemaa metsad kättesaadavas osas suudavad rahuldada ainult sisemaa tarvituse, kuna väljaveoks jääb ainult väike osa. Siberi ja Uurali metsad praeguste teede ja praeguse konjunktuuri juures Euroopasse ei pääse, selleks on transport liig kallis. Sama on maksev ka tselluloosi kohta.

Siberi metsad võivad tulla küsimusse ainult Aasia turgudel, mis arvatavasti kord ka toimub. Tsivilisatsiooni arenemisega Aasias kasvab seal kiiresti paberi tarvitus. Ei ole sellepärast võimatu, et Siberi suured taga-

maad nagu Jaapan, Hiina ja India, kellel puudub tooresmaterjal tselluloosi tööstuseks, kord tõelikult neelavad kõik Siberi metsad.

Meie tähtsamaid suurtööstusi — tekstiil- ja metsasaaduste ümbertöötamise ettevõtteid — kontrollib väliskapital. Enne maailmasõda oli väliskapital iseloomult rahvusvaheline, keda huvitas ainult saadav dividend ja paigutatud kapitali kindlus. Pärast maailmasõda on rahvusvahelisele kapitalile seltsinud veel rahvuslik või mõnikord isegi militaristlik väliskapital, muidugi rahvuslik või militaristlik oma kodumaa mõttes. Näiteid viimasesse liiki kuuluvast väliskapitalist võib tuua Rootsist, Hollandist, Hispaaniast jne., kus Saksa ja Austria kapitalid on leidnud rakendamist.

Olgu väliskapital iseloomult missugune tahes, pole meil rahvustluse seisukohast põhjust tema üle eriti rõõmustada. Väliskapitali eest on valvel alati tema taga seisvate riikide valitsused, mis eriliselt tunda annab väikeses riigis, nagu Eesti. Kasutades mõjuvat kaitset ja muid olukordi võib väliskapital sageli tegutseda palju odavamalt ja vabamalt kui oma maa kapital, kellel puudub mõjuv kaitse.

Isamaalikkuse puudumisest meie väliskapitali juures ning pidevast kapitali väljalülitamisest meie rahvamajandusest on kõneldud avalikult. Mida tähendab meie rahvamajandusele 100 milj. kr. väljaviimine, sellest saame ettekujutuse, kui märgime, et kogu meie rahamärkide ringvool köigub 30—40 milj. krooni piirides. Kui oletame, et kõnesolev summa on välja viidud 15 aasta jooksul, seega keskmiselt aastas umbes 7 miljonit krooni, siis tähendab see teise sõnaga — igal aastal on ligikaudu üks viiendik kogu meie ringvoolus olevatest rahamärkidest vahetatud valuutaks ja toimetatud üle piiri.

Kuni viimaste aastateni oli meie ühiskonnas veel maksev sõjaaegne juhtlause — teha võlga igal võimalusel. Viimased aastad on siiski toonud pöörde paremale: ühiskonnas on jälle tekkinud huvi tagavarade kogumiseks. Viimasel ajal on juba olnud kuulda hääli, et pangad ei leia kõigile kogutud kapitalidele küllalt soodsaid kasutamisevõimalusi. Praegu küll täidetakse veel vanu auke, kuid kui need on kord silutud, siis võib tõsiselt esile tõusta kapitali mahutamise küsimus. Peaks kapitali kogumine jätkuma senise hooga, oleks tagajärjeks, et pangad peaksid alandama hoiusummade intresse, mis omakorda mõjuks halvavalt tekkinud kogumisehuvile. See aga poleks soovitatav. Meil puuduvad ju üksikud suurkapitalid ja kogu meie kapital peab kogunema väikesist summadest ilma kapitalide koondamiseta laiadelt ringkondadelt pole meil mõeldav suurtööstuse arendamine. Meie suurtööstuse valdav osa peaks siis jääma alaliselt võõraste juhtida. See aga oleks rahvuslikult lubamatu. Peame seepärast aegsasti mõtlema, kuhu juba praegustel tingimustel võiks kasulikult juhtida kogunevaid kapitale. Meie peamine tegevusala, põllumajandus, ei suuda äratada kapitali huvi, vähemalt praeguse konjunktuuri juures.

Ringi vaadates, kuhu juhtida meie kogutud kapitale, et oleks kindlustatud investeeritud kapitali tulukus pikemaks ajaks, peame tunnistama, et suurtööstusest võivad tulla kindlamini kõne alla ainult sarnased tööstused, mille tegutsemiseks on kodumaa turu mahutusvõime küllalt suur, ning teiseks: sarnased tööstused, mis kasutavad kodumaa tooraineid ning mille saaduste turustamine on võimalik praegu ja loodetavasti ka tulevikus.

Olemasolevate andmete ja kalkulatsioonide kohaselt täidab üllesseatud nõudeid täiel määral kavatsetav sulfaat-tselluloosi tehas.

Kalkulatsioonide alusel võib tehas maksta investeeritud kapitalilt

praeguse kõrgema pangaprotsendi s.o. 7%, kusjuures on juba arvesse võetud kõik muud kulud ja kustutused.

Väljaveetud toepuude arvel saame praegu välisvaluutat umbes 300.000 — 400.000 krooni aastas. Selle väljaveo äralangemisega ja teatud kokkuvõttega küttepuude alal võime saada välisvaluutat aastas tselluloosi kaudu kuni 2.500.000 krooni.

Nagu sellest näha, on küsimus küllalt tähtis. et seda võtta hoolikale ja igakülgselt kaalumisele, esijoones ka rahvuslikust seisukohast, kuna senine tselluloositööstus ei ole eestlaste kätes. Muidugi majanduslik tasuvus ei tohi jääda tagaplaanile. Küsimus on täiesti uus ja mitte väga kerge, sest meil puuduvad täielikult tegelikud kogemused sel alal. Tulevad ära kasutada kõik kodumaa jõud, kes võivad selleks kaasa aidata, kutsudes abiks tarbekorral välismaa asjatundjaid.

Rahvuslikust ning omamaa kapitalide töölerakendamise seisukohast on Põllutöoministeeriumi ja Vabariigi Valitsuse algatus täielikult tervitatud. Jääb soovida, et ka järgnevates instantsides leiaks kava väarikat tähelepanu ja asjalikku käsitlust. Kui lõpuks ollakse kindel, et kalkulatsioonid on põhjendatud, siis paneme käed külge ja ehitame üles uue rahvusliku suurtööstuse.

I. Mägimaa.

RAHVUSLUS JA TÖÖLISKOND.

Meie rahvuslus näeb rahvuses kõrgemat ajaloolis-ühiskondlikku organismi ja ta püüe on suunatud rahvuse võimsuse tõstmisele ning võimete suurimale arendamisele.

Rahvusluse probleem seisab kogu meie ühiskondliku elu suunamises rahvuse huvide teenistuses.

Mis puutub rahvusliku meelsuse tõstmisse, siis on seda tehtud enam või vähem küll alati nii üksikute isikute kui organisatsioonide poolt. See peabki olema mitte ainult rahvuslike organisatsioonide, vaid ka kõigi teiste organisatsioonide kui ka üksikute isikute ülesandeks.

Kahjuks peab aga mainima, et meil on praegugi teatud liik kultuurilisi ja kutsealalisi organisatsioone, kes nagu kiuste propageerivad oma liikmeskonnas nii samuti ka väljaspool liikmeskonda kõike muud kuid mitte rahvuslikku meelsust ega isamaaarmastust.

Need on organisatsioonid, mille ümber on koondunud peamiselt eesti töölikond. Neis organisatsioonides ei tehta tööd rahvusliku tunde äratamiseks, s. t. armastuse ja lugupidamise äratamiseks meie rahvuse ja riigi vastu. Ei, vaid vastupidi, siin käiakse põhimõtte järgi: „Töölisel ei ole isamaad“, s. t. ei ole ka rahvust.

See juhtlause, milline lasti lendu umbes 75 a. tagasi kodumaata juut-emigrandi Karl Marx'i poolt, on ka meie töölisjuhtide ja organisatsioonide kasvatuslikuks motoks.

Käsi käes rahvuse eitamisega väidetakse, et rahvuskultuur on abinõu seisusekohaseks elamiseks, s. t. enda maksmapanemiseks — võimu haaramiseks töölikonna üle. Kodanlik s. o. rahvuslik kultuur olla egoistlik: hoolimatu püüe ülivõimule, teiste inimeste arvel edasi saada tahtmine. Rahvuslikul kultuuril ei olevat püüet olla kasulik teistele, vaid tema sihiks olevat jõuda teistest ette, eralduda teistest.

Rahvuskultuuri üheks tunnuseks olevat veel ebaotsekoheesus jne.

Õpetades nii ühelt poolt töölishulki eitama kõike rahvuslikku oma-pära, rahvuse saavutusi ning oma sünnimaad pidama ei millekski, antakse teisal mõista, et praegust olukorda tuleb võtta paratamatusena kuni paremate aegadeni, mil luuakse teistsugune rahvus, teistsugune kultuur.

Nii korrutatakse seda lõpmatuse ni igal võimalikul juhtumil juba pool-teist tosinat aastat.

See kõik tekitab aga tööliiskonnas alavääristuse tunnet eestluse suhtes, umbusku meie võimetesse end ise valitseda ning petlikke illusioone tulevikuks. Sellise tegevusega langetatakse sihilikult rahvusmeele aktiivsust tööliiskonnas. Ja paraku peab tõele au andma, on nende niinimetatud „töölisjuhtide“ õpetus ja nende juhtimisel olevate organisatsioonide agitatsioon meie töölisringkonnas vilja kannud. Kuid seesuguse tegevuse ning agitatsiooni rahvuse ja kõige eesti omapärasuse eitamise eest ei tuleks neile ainult etteheiteid teha, vaid nad tuleb h a l a s t a m a t u l t k õ r v a l d a d a.

Kas eesti tööliiskond on üldiselt internatsionaalne või on ta rahvuslikult mõtleja? Et sellele vastata, vaatleme mõningaid sündmusi meie lähimast minevikust.

Vabadussõja algpäevil, kui tuli luua ei millestki kaitsemalev, kui tuli hankida ja päästa sõjalist varustust taganevalt sakslasilt, olid need peamiselt tööliisklassi kuuluvad eesti mehed, kes end vabatahtlikkudena lasksid liinile minejate ridadesse märkida. Need olid peamiselt peost suhu elavad tööliised, kes aitasid sakslaste poolt lõhutud püsse ja kuulipildujaid ülesotsida ja kokku koguda. Need olid väikesepalgalised raudteetööliised, kelle agaral kaasabil esimene soomusrong lahinguvalmilt rindele sõitis. Edasi, need olid peamiselt kehvade, töötajate vanemate alaealised lapsed — kooliõpilased, kes enne saksa okupatsiooni lahkuvailt enamlasilt aitasid asutusi üle võtta, kes pidasid õiti lahinguid röövihimulistele Vene madrustega, kes sundisid enamlaste trükikoda Eesti iseseisvuse manifesti trükima. Samuti olid ka need õpilased peamiselt tööliisklassi kuuluvad, kes Vabadussõja algul vaimustatult rindele läksid.

Ind esirinnale minemiseks muutus isegi nii suureks, et võltsiti mõningaid tunnistusi, et aga taplusväljale pääseda.

Tagalas asuvad tööliised rühkisid ennastalgava agarusega meie ühise kodu—riigi loomisel.

1. dets. 1924. a. pandi Eesti olemasolu uuesti kaalule. Sel verisel hommikul kui hästi organiseeritud punaröövlid abisaamiseks pöördusid tööliiskonna poole, siis anti neile vastuseks kindel ei. Tööliiskond ei läinud kaasa, oldi sunnitud tegutsema oma impoteeritud jõududega. Kui Anvelt selsamal hommikul viimases hädas pöördus raudteetööliste poole abisaamise palvega, siis aeti ta sealt põlgushüüetega minema.

Nii võidakse tuua väga palju näiteid, kas eesti tööliiskond on näidanud oma rahvustundeid ja tõendanud oma isamaaarmastust.

Millest on tulnud aga seesugune olukord, et tööliiskond suhtub passiivselt rahvusküsimusse, et ta ühel või teisel juhul on näidanud end isegi pahempoolse internatsionalistina?

Arvestagem aga tõsiolu, et eesti tööliiskond on jäetud rahvusküsimusis vaeslapseks, et tööliiskonnas rahvusmeelsuse tõstmiseks midagi pole tehtud. Teiselt poolt on aga antirahvuslik element tööliishinge järjekindlalt punast mürki tilgutanud.

Tööliiskond on viimaste aastate jooksul olnud tarbepuuks kommunist-

tidele; parem- ja pahempoolsetele sotsialistidele. Arvestades seda ei ole imeks panna, miks eesti tööliskond on rahvusküsimusis inaktiivne.

Rahvuslus on dünaamiline jõud, mis võib tõusta ja langeda. Ainult säärane rahvus, kel on tugevasti arenenud rahvuslik meelsus, kel on teadvus elav oma rahvuse väärtusest ja ülesannetest, kel on intensiivne kokkukuuluvuse tunne rahva kihtide vahel ja kus võimalikult suurema hulga tahe on suunatud rahvuse võimsusele, talub kriise ja võib saavutada suurt.

Selle tõttu oleks juba äärmiselt viimane aeg rahvusliku meelsuse kasvatamise mõttes tähelepanu pöörata meie tööliskonnale.

Tööliskond, kes siiani on jäänud rahvusliku kasvatuse mõttes vaeslapseseks, tööliskond, kellesse siiani on sisendatud antirahvuslikke tundeid, tuleb äratada rahvuslikule iseteadvusele. Tööliskonnale tuleb sisendada ja temas süvendada teadvust eesti rahvuse väärikusest, Eesti riikliku iseseisvuse tähtsusest ja vajalikkusest. Senine antirahvuslik juhtlause: „Töölisel ei ole isamaad“, tuleb asendada uuega: „Eestlus ja isamaa“. Senine internatsionaalne hüüd: „Kõigi maade töölised ühinege!“ peab andma ruumi teisele: „Kõik eesti rahvusmeelsed töölised ühinege!“ Ühinege üheks suureks ja tugevaks rahvuslikuks perekaks, keda ei lõhesta ei antirahvuslaste meelitused, ei nende pettekujutused tulevastest töölisparadiisist.

A. Lill.

RAHVUSLUSEST JA USUST.

Inimese vaimse „mina“ liigitame tavaliselt kaheks komponendiks — teadvuseks ning alateadvuseks. Teadvus on loogiline, juurdlev ning täidesaatev osa, alateadvus aga aimav, tajuv, kuid lõplikult otsustav osa meie vaimsest isikust.

Teadvus oma täpsusega ning tegutsemisioskusega on inimkonda senini paelunud. Püsites kestvalt eelistatud seisukorras, on selle tagajärjeks suured edusammud kõigil teaduse ning temast võrsuva tehnika aladel, millised kippusid omama inimkonna kujutluses ainuväärtuse pjedestaali. Teadvusele omistati kõikvõimsat jõudu. Inimkond imetles ning kummardas hardunuses iseenda oskuse virtuositeedi ees. See oskuse hülgus pimestas ebajumalana inimkonna kujutelma.

Sealjuures unustati, et oskus leiutada ning toota pole eesmärk, vaid on ainult abinõu.

Ei tahetud mõista, et teadvusel, mõistusel on inimese terviklikus olemuses vaid asjaajaja ülesanded.

Peremees — on alateadvus.

Alateadvus määrab tõelised sihid; alateadvus otsustab lõplikult tegutsemis-suuna. —

* * *

Aeg on näidanud, et inimkond tsivilisatsiooni ühekülgse arendamisega on sattunud ummikusse. Inimkonna sügav-hingeline areng on jäänud maha tema tehnilisest, mõistuselisest arengust. Puudub terviklikkus inimkonna elutundes, ning senine ühekülgne areng tasub end üldises hädas.

On vaja uut elumõistet; elumõtet, mis viiks välja uutele arenguvõimalustele.

On möödas teadvuse, mõistuse ainuvalitsuse ajajärk. See oli ratsionalismi sünniajajärk, mis kuulutas usu ning jumaluse mõisted ülearuseks, tunnustades vaid teaduse, mõistuse edu ning selle tõesid.

Uus aeg peab andma võrdse koha nii teadvusele kui ka alateadvusele, tunnistades vajaliseks kummagi koostöö inimkonna tervikuliseks elutunnetuseks.

* * *

Alateadvuse, alateadlikkude töökspidamiste formuleerijaks ning kandjaks on alati olnud usundid. Usk on rahva alateadliku tõe tunde väljendus. Usk on elu väärtuslik, ülesehitav jõud, kui ta pole vaid tühi komme.

Usu mõju põhjeneb sugestioonil. Sugestioon aga tegutseb sümbolite, alateadlikule tundeelule mõjuva piltlikkuse kaudu. Peaks olema mõistetav; millised on need pildid, sellised ka nende sugestioonid, mis võrsuvad meie alateadvuses usutundenäna.

Kuna aga alateadvus isiku tervikus on tõeline peremees, siis mõistame, et kes esitab meile need pildid, see on valitseja meie elutunnetuses.

* * *

Paratamatult jõuame küsimuse juurde: millist peremeest õieti vajame? On's meile ükskõik, kes on nõuandjaks sellele peremehele?

Võttes arvesse, et võimas ja omane idee (kujutus) on see jõud, mis oma piltlikkusega sugereerib meie tahet, seega organiseerib meie alateadvust, kogu meie energiat, ei pääse meie mööda küsimusest: milline peab olema meie tahet mõjutav ideedekompleks.

Kui seada küsimus rahvusliku terviku seisukohast, siis võib siin olla vaid üks vastus — rahvuslik. Rahvuslik aade on see, mis peab ja ainuüksi suudabki organiseerida meie elutunde ja võimendada meie energia. Senine internatsionalistlik arengusuund vaid lamestas ning nõrgestas rahvuste elutunnet.

* * *

Rahvas, kes tahab olla hingeliselt terve, lõhestamatu, ühtlane ning võimas, peab omama oma usku; Oma ainupäraseid, oma loomupärasusele vastavaid ürgtöökspidamisi, mis iga üksiku tahte koordineerib ühesuunaliseks tervikutahteks.

Präegu nii tihti kuuldav üksiku väljendus „mul on oma usk“ on rahvuslikust seisukohast mõttetud. Miljon kakssada tuhat omausulist“ tähendab samapalju ükskõikseid, üksteisele vastandsuunalisi. Terviku seisukohalt see tähendaks vaid seisakut, senini kui iga üksiku tahe pole koordineeritud ühiseks — rahva tahteks, mis suunatud meie tõe tundele vastavatele aadetele.

Terve rahvus-ühistunde, rahvusliku energia võimendus-aluse annab meile usk, mis kehastab endas rahva tõe tajumise ning selle kaudu suunab rahvustahte tema õilsamale ülesandele, olles suuteline võimendada selle mõõtmatute arengukõrguste saavutamiseks.

Elujõulise rahva siht on eneseleidmine tervikuna, oma ürgsete tõe tunde formuleerimine ning ühise tahte kaudu rahva ürggeeniuse avaldus ora rahvusele kuuluva osa ülesehitamises, enese-tostamiseks maailma kultuurloominguks.

Meie rahvuse ülesanded on veel määramisel. Meie rahvustaehe organiseerimisel. Meie vaimline iseseisvus veel saavutamisel. Kord need alused rajatud, alles siis saab avaldada end meiegi rahva geenius täisväärilisena maailma rahvaste ajaloos.

Rein Olperc.

VAIMUANDED JA VALIK.

Parim viis oma rahvuse tuleviku kindlustamiseks on lugupidamine oma inimmaterjalist ning selle vaimuandeist. Kõik väärtused olenevad inimesest, tema omaduste, tegevuse ja loomingu kvaliteedist. Vaimuandeid ja omaduselist kõrgust me ei saa tahtlikult esile kutsuda, vaid peame seda tunnustama, jaatama ning armastama säääl, kus ta on. Iga andekas inimene ilmub ühiskonda oma eriliste ja kindlate nõudmistega, „jaa“ öelda. Sellel valmisolekul on kõige muu kõrval eetilisel peenendav ja suursugustav mõju.

Senini pole meil küllaldaselt mõeldud, et kõik vaimuanded on rahvuse ning riigi ühisvara, vahest selle suurimaid väärtusi. Meil on liiga palju olnud kinni lubamatus, sageli oleks kiusatus öelda, kuriteolises arvamuses, et iga inimene tuleb enese hooleks jätta, ükskõiksel või pisut alahindama kippuva eelarvamusega oodata, mis ineloom temast tuleb. See on alaealisus, kui tahame ükskõiksel kõnelda, lubamatu eetiline madalus, kui tahame käsitada asja nii valjult ja järjekindlalt, kui ta seda väärrib.

Suurim rahvuslik väärtus on inimene oma omaduste ja võimetega. Ainuüksi selles seisneb meie rahvuse tulevik. Ja meie elujõu esimeseks tunnuseks on inimese omaduste hindamine, vaimuannete jaatamine ja nende arenemise maksimaalne soodustamine. Ei ole tõepoolest paremat relva.

Ma ei räägi siin mitte inimeste kvaliteedi tõstmisest. See on omaette küsimus. Tahan ainult seda öelda, et kui meie ühiskond suudab tegevuse ja loomingu lahenduse anda kõigile neile, kes praegu on ning võimalikult saavad olema ilma mingisuguse eugeenikata, siis rohkem nõuda on uhkuseasi, mis alles siis kõnesse tulgu, kui olemasolevad juba on rahuldatud. Eestlase omaduseline väärtus ei sunni vähimalgi määral nurisema, vaid selle vastu, võib äratada suurimat optimismi tulevikku. Just selles asjas ei tahaks kuulda liiga palju sõnu „paremast tulevikust“, vaid tahaks kire ja innuga nõuda „paremat olevikku“. See peaks selge olema, millised määratud tagavarad õnnistusrikast kõlblat ning psüühilist energiat koguneb sellest, kui iga vaimuanne võib oma vajaduste kohaselt areneda ja rakenduda.

See ei ole mitte õige, et vaimuanne on üksiku isiku eraasi. mille arenemine ja hoolitsemine ainult temast enesest olenegu. Selle vaate obskuraantsust oleks üleaarune rõhutada, kuid ei ole üleaarune laita meie seltskonna kalduvust pidada sääarast vaadet õigeaks. Ma ei usu sellel olevat muid põhjusi kui pääliskaudsus ning vähene rahvuslik-riiklik vastutustunne. On vaja võidelda vaate eest, et iga vaimuanne, mida on võimalik edukalt rakendada üldkasulikku loominguusse, ükskõik millisel alal, peab saama seltskonna uhkuseasjaks, võrsugu ta välja kuitahes madalaist oludest. Samuti peaks riik selle vastu huvi tundma. Mul on küllalt usku Eesti poliitikasse, et seda loota homme, kõige hiljem ülehomme. Meie inimmaterjal on

küllalt väike ja meie olemasolu-ülessanne liiga suur, et mitte lubada raiskamist selle ülima, kullasse ümberarvestamatu väärtuse kallal. Meie vaist juba nõuab seda järelejätmatult ning kindlasti, rääkimata oma rahvuslikust kultuurilisest ja humaansest kohusetundest. Iga kaotsiminev vaimuanne on osa meie rahvuse kvaliteedist, mida me omada ei saa. Vahest võib see olla asendamatu osa meie tulevikust — küpsusest ning suurusest. See ei ole enesestmõistetav ega loomulik, et säärased kartused võivad osutada väikesiks ja tühiseiks. Ükskõiksus selles küsimuses on kuritegu elutahte vastu. Kui meil just peab olema eelarvamusi oma tõusvate inimeste vaimuannete suhtes, siis olgu need jaatavad eelarvamused. Selleks pole meil küll kuigi palju suutlikkust. Kahjuks.

* * *

Mitte harva ei olda meil vaenlikud ja umbusklikud uute vaimuannete ja võimete vastu sellepärast, et nendega tuleks oma ruumi jagada. Seltskond on küllalt apaatne seda sallima. Aga just rahvusliku eluruumi laiendamise seisab siin küsimuses. Ma mõtlen laiendamist sissepoole, sügavusse, kvalitatiiivselt. Kadetsemisele kasvamisjõuliste, andekate ja teovõimeliste vastu, kui nad raha või isade ning onude mõju läbi teed endale teha ei saa, peaks seltskond ise mingi vastumõju kujundama. Ma arvan, see seisneb just selles, millest ma eelpool kõnelesin: lugupidamises ja jaatamises. Kunagi peab see saama üldrahvuslikuks ühishuviks — kuna see on kõrgeim rahvuslik huvi.

See, kes edasi jõuab, ei pea olema mitte tingimata minu, tähtsa ja rikka mehe poeg, keda ma armastan ning kellele kõike hääd soovin — ka siis, kui ta oma vaese, aga andekama ja kõrgemate omadustega võistleja kõrvale surub. Halbadele ja keskpärastele pole sääli ruumi, kus hääd leiduvad. Tänapäev on nende abinõudeta hääde hulk küllalt suur ja on seda veel kaua. Ma pean võimalikuks, et sellest meie rahvusele seesmine surmahäda võib tulla. Mitte armastus oma andetu poja vastu, vaid kohus võõra omaduseliselt üleoleva suhtes. Seda ma tahaksin näha. See on vajadus. Teostamise viisid on omaette suured küsimused, mis siin puudutamata peavad jääma. Kuid sageli tundub, et meie rahvas selle küsimuse kõige järsumaks ja radikaalsemaks lahendamiseks on küps, mitte ainult psüühiliselt, vaid isegi moraalselt.

* * *

Kui üksik inimene kõiki oma positiivseid omadusi kokku hoiab ja arendab, siis on seltskond ja riik kohustatud teda selles aitama. Nagu üksik oma võimeid armastab, nii peab armastama neid seltskond ja riik. Kui üksik isik püüab varakult kõiki oma võimeid ära tunda, siis peab riik ja seltskond olema alati hoolikalt nende valvel. Üksik isik jõuab edasi vaid siis, kui ta lugu peab kõigist oma võimeist. See maksab ka rahvuse ja riigi kohta. Juhuslikult olemasolevaist majanduslikest tingimustest ei tohi midagi olenevaks teha. Isegi kompromissi ei tohiks nendega olla. Kuidagiviisi, mingil määral, mingil kujul peaks olema mahutatav maksvasse õiguslikku ja kõlblasse süsteemi andeka inimese erandiline õigus. Kaunis sügavaleulatuvad sotsiaalsed, omandiõiguslikud ja vahest ka isikuvabaduse küsimused kerkivad sellega päevakorradele, aga see ei tarvitse mitte hirmutada. Vähemasti oleks suur õnn, kui see küsimus meelitaks end meil avalikult käsitlema.

* * *

Kõigile andeile tuleb tingimused luua. Kõik anded tuleb rakendada, kui see ka vahest pingutusi peaks nõudma. Sellejuures ma mõtlen päämiselt vaimselt loovaile, olles veendunud, et meid mitte niivõrra ei suuda kaitsta meie täägid ega eeskujulikud sõdurivaprused, kui just vaimse loomingu saavutused. Armsad „vaba võistluse“ ja „tugevama üleoleku“ printsiibid on siin ebakohased. See pole rahvale mingi au, lasta oma parimaid ning valitud algelisimate olemasolutingimuste pärast heidelda ja võitu joosta. See on liiga barbaarne näitemäng. Ei tohi loota, et sääraseis oludes oma suurim antakse. Rahvuse õnn ei seisaga mitte vegeteerimises, vaid loomises. Igasuguse loomistungi soodustamine on rahvale kõige ühtlustavam, liitvam ja organiseerivam. Loomisrõõm muutub rahvuslikuks olemasolurõõmuks. Ainult siis võib meie rahvusliku tuleviku kapatsiteet olla säärane, nagu seda soovime: piiritu.

Vahest tuleks meil teha koguni rohkem, kui teinud on vanad kultuurmaad.

* * *

Kui vaja on kõiki võimalikke loovaid jõude säilitada ja koguda, siis on see ainult üks pool küsimusest. Võiakse mõista seda meie peaaegu pent-siku ning virila „edasijõuda-tahtmisega“ potentsierimistahtena, mis esineb kõigil võimalikel aladel. Selle vastu. Ma olen eelpool juba viibanud sellele. Sama tähtis kai kogumine, on organiseerimine. Küsimus ei seisa milleski muus kui valikus. Nõuete piir tuleb sellejuures kõrgemale kruvida. Kuid sellel pole senini mõtet, või on seda ainult vähe ning poolikult, kuni esimene, jõudude säilitamise ja kogumise nõue pole täidetud nii hästi, kui see üldse võimalik on.

Lugupidamine oma andekaist inimesist ning oma rahvusest sunnib otse pääle valikut. Viimane nõuab hoolitsemist, et ükski tõeliselt võimeline kaotasi ei lähe. Kumbki neist pole eraldi ega omaette mõeldav.

Fr. Toomus.

RINGVAADE.

1. Kommünism ja rahu.

Praegu kõneldakse ja kirjutatakse rahvusvahelises poliitikaelus väga palju rahust, rahu säilitamisest ja kindlustamisest. Suurima rahusõbrana näitab end seejuures meie idapoolne suur naaber, kelle poliitiliseks usutunnistuseks seni on olnud mitte üksnes uue kommünistliku riigi ülesehitamine oma sisemaal, vaid ka kommünismi levitamine kogu maailmas. Kas peab Nõukogude Vene suur rahusõbralikkus nüüd näitama, et on loobunud kommünistliku maailmavallutamise püüdeist ja soovitakse jätta teised riigid rahule ning koguni nagu hooldajalikult kaitsta vähemaid naabreid võimalikkude teiste välismõjutuste vastu?

Kuidas see heatahtlik rahusõbralikkus tegelikult välja näeb, seda näitavad parimalt möödunud 1. mai kajastused

välismaalt ja mõned pisiasjad viimaste nädalate kroonikast.

Nii teatas telegramm aprilli lõpul Moskvast, et sealne revolutsiooniliste ametiühingute keksjuhatus on teinud kõigile kommünistlikele ameti- ja töölisühingutele kogu maailmas korralduse, et nad kõigi abinõudega katsuksid luua ühistfronti sotsiaaldemokraatlikkude ametiühingutega esimese mai pühitsemiseks ühiste loosungite all. Ja kominterni teatel oligi kommünistlikel agentidel korda läinud kokku leppida ühiste maimeeleavalduste korraldamiseks Helveetsias, Rootsis, Tšehhoslovakkias, Prantsusmaal ja Ameerikas.

Umber samal ajal kuuleme Budapestist, et politsei on paljastanud seal kommünistliku vandeseltsi. 70 isikut on areteeritud. Ühtlasi konfis-

keeriti salatrükikoda, kus peale lendlehtede trükiti ka kommunistlikku ajalehte.

Eelmisele teatele lisaks tuleb märkida hiljutist sõnumit Soomes, kus teostati suurem kommunistide haarang. Sel puhul areteeriti Soomes kahe nädala jooksul umbes 30 isikut, konfiskeeriti kommunistide trükimasinaid jne. Üldiselt seati Soome kommunistide tegevus ühendusse mitmel teisel maal ette tulnud kommunistide tegevuse elustumisega, nagu see oli hiljuti Rootsis, kus pahempoolsed kommunistid võtsid üle Stokholmi linnavalimistel sotsialistidelt mitu kohta.

Nelle faktidele võib lisada kommunistide tegevuse avaldusi ka mitmelt poolt mujalt, nii Euroopast kui Aasiast. Hiinas võitleb mitmekümnehandeline punaste vägi valitsuse vastu ja Filipiinide hiljutise mässu süüdlasteks olid jällegi kommunistid.

Kõik sellised väljaastumised, kihutustöö ja selle teostamise katsed toimusid enam-vähem ühel ajal, s. o. ajal, kus Nõukogude valitsus jagab n.n. kodanlikele riikidele ametlikke lubadusi keelata kommunistlikku internatsionaali tegevus ja seda kõigiti tõkestada" kirjutab „Uus Sõna“ punast hädaohtu käsitavas artiklis.}*

Need tõsiasjad näitavad selgesti, et kommunistliku naabri rahusõbralikkuse taga tegelikult arendatakse hoopis teist joont. Kommunismi levitamisel ollakse vahetanud küll meetodeid, kuid eesmärk on jäänud endiseks. Seda peaks vankumatult peetama silmas kommunistliku nõukogude riigiga vahekordade korraldamisel ja kommunistide rahusõbralikkuse hindamisel.

2. Kas Prantsuse-Vene sõprus on püsiv?

2. mail kirjutati Pariisis alla Prantsuse-Vene abistamispaht, mis on aseaineks nii kaua päevakorral seisvale, kuid ikka mitte valmivale idapahtile. Sel puhul on palju kirjutatud ja kõnelnud Prantsuse-Vene sõprusest ja arutatud kaugemaid järeldusi, mis allakirjutatud paht võiks tuua.

Selle pahti hindamisel ei tohiks aga unustada, et vaatamata rõõmuavaldustele, mis uus liit esile kutsus nii Nõukogude Venes kui ka Prantsusmaal, suhtuvad Prantsusmaa parempoolsed ringkonnad loodud liidusse võrdlemisi kriitiliselt. Enne lepingule allakirjutamist nõudis prantsuse parempoolne ajakirjandus ägedalt tingimuse võtmist lepingusse, et Nõukogude ametlikud võimud peavad takistama kommunistliku kihutustöö levikut Prantsusmaal. Ka peale lepingu

sõlmimist töötavad Prantsusmaal edasi võrdlemisi tugevad parempoolsed voolud, kelle ülesandeks on võidelda kõige vastu, mis on ühenduses kommunismiga. See võitlus kandub üle ka võitluseks nende ringkondade vastu, kes sõbrutsevad kommunistega.

Sellel alusel toimuvaid siseheftlusi Prantsusmaal tuleb pidada silmas, et õieti hinnata, kuivõrd kindlaks partnerriks on Prantsusmaa Nõukogude Venele. Selles mõttes vääriivad tähelepanu Prantsusmaal 5. ja 12. mail toimunud kogukonnavalimised. „Pahempoolsed said Pariisis lüüa; ka provintsis väheneb nende mõju“ — oli „Matini“ kokkuvõtteks pärast 5. mai valimisi. Pärast selle päeva tulemusi läksid prantsuse kommunistid ja sotsialistid järelevalimisele kindla ühisriidega. Valimisjaoskondades, kus olid suuremad väljavaated kommunistide kandidaadil, võtsid sotsialistid oma kandidaadid tagasi, ja jaoskondades kus oli väljavaated sotsialistidel, tegid kommunistid oma kandidaatidega sedasama.

Kommunistide-sotsialistide niisugune koostöö andiski 12. mai järelevalimistel tulemusi. Eriti võitsid kommunistid Pariisi ümbruses, kuna provintsis paljud kogukonnad läksid sotsialistide kätte.

Samal ajal tugevnes valimistel aga ka parem tiib. Seejuures süüdistavad parempoolsed praegust Flandini valitsust, et see keeldus teostamast rahvuslike rühmade poolt nõutud valimisreformi. Parempoolsete lehtede meeieoludest tehtaksegi järeldusi, et pahempoolsetele sõbralik Flandini valitsus ei püsi kaua.

Sümptomaatiline on ka asjaolu, et Prantsuse välisministri Lavali Moskvasse sõidul ei läinud temaga kaasa kõik prantsuse ajakirjanikud, kes seda esialgul kavatsesid. Seda põhjustas asjaolu, et Nõukogude Vene saatkond ei annud sisesõidu luba „Matini“ kaastöölisele, misugune leht hoiab nõukogude vastast suunda. Hiljem on Nõukogude Vene saatkond võtnud oma keelu küll tagasi, kuid mitmed mõõduandvad Pariisi lehed on vahejuhtumi pärast jätnud oma esindajad siiski Moskvasse saatmata.

Need tõsiasjad näitavad, et Prantsuse-Vene sõprus ei ole mitte kindel tsementehitus, vaid selles on Prantsuse pool silmapaistvad praod, millede edaspidine areng selgub tulevikus.

3. „Tung itta“ romantika ja proosas.

Mida taotleb „raudrüütlite“ kongress Königsbergis?

„Saksamaale ainuke võimalus terve maapolitika teostamiseks oleks omandada

uusimaalasiid Euroopas endas... Kui tahetakse uut maad Euroopas, siis uus riik peab liikuma edasi endiste ordulaste radades, et saksa mõõgaga puhastada teed saksa adrale ja saksa rahvale kindlustada tema igapäevast leiba" — selle motoga Hitleri „Mein Kampfist“ algab ajakirjanduse teatell Kurt Freytagi hiljuti ilmunud raamat „Saksa tuleviku piirimaaruum idas“ (Raum deutscher Zukunftszonland im Osten*).

Selle raamatu enda usutunnistus on võetud kokku sõnades: „Piirimaad mainitsevad meid ja hünnavad: tulevikus ei tohi olla enam „rahvast ilma ruumita.“ Ida saab seisma Saksamaa sisepoliitika keskuses, nagu Hitler kirjutas: kui juttu on asumaadest Saksale, siis on see võimalik ainult Euroopas ja Idas. See raamat on pühendatud tutvumisele Saksa igatsuse ja saatuse maaga, — Läti, Leedu, Eesti ja Poolaga.

Nii sakslaste teooria. Selle aluseks on sakslaste arusaamine oma ajalookäigu suunast minevikus, mis põhjenevat ürgjõulisel „tungal itta“. Selle „itta tungi“ kohta lausub dr. Joh. V a s a r „Tänapäevas“: „Ja ometi „Drang nach Osten“ ei iseloomusta niivõrd keskajal aset leidnud ajaloo sündmusi kui just selle aja romantilisi püüdlusi, mil ta kirja pandud.

Saksa „tungal itta“ näib ajaloolastele seega „romantikana“, mis saksa ajaloolle hiljem külge poogitud. Selle mineviku „romantika“ kõrval ei tohi me unustada aga tänapäeva proosat. See kõneleb teist keelt: Saksas ei puudu tänapäeval püüdeid hakata realiseerima oma ebamäärast „tungal itta“. Selleks tehakse vähemalt ettevalmistusi.

Eks seda näita selgeimalt saksa väljaanded, nagu alul mainitud Kurt Freytagi oma. Eks sedasama näita ka Königsbergist tulnud teade, et seal on kavatsusel eeloleval suvel kõikide välismaal elavate sakslaste kongressi korraldamine. Selle kavas seisvat esikohal „Saksa idaruumi“ küsimused, mille all olevat mõeldud maid Soome lahest Mustamereni. Kongressi

pidulikud silmapilgud leidvat aset nendes ajaloolistes paikades, millised olid 700 aasta eest sakslaste „Drang nach Osteni“ lähtepunktideks. Kongressi istung leidvat aset muistses ristiriitlite linnas Marienwerdenis, suured pidustused korraldatavat rüütlite kindluses, Marienburgis. Kavas olevat nähtud ette kõikide välismaal elavate sakslaste esindajate kinnised nõupidamised, truualamlikkuse vande andmine Saksamaale ja Saksa rahvale, noorsoo kasvatamine selle vande vaimus jne., jne, kuni viimaks kongress lõpeks demonstratiivse iseloomuga pidustustega Danzigis.

Niisugune tegelikkus nõuab arvestamist. Sest see tegelikkus tahab mineviku romantika muuta oleviku reaalsuseks.

4. Mis sündis Viljandis?

Millal ohjeldatakse kohalik saksa noorsugu?

Nagu teatasid ajalehed hiljuti Viljandist, on sealne saksa noorsugu korraldanud linna lähedal metsas Hitleri orientatsioonilise miitingu, kus süüdatud tuli, peetud vaimustavaid kõnesid „oma isamaast“, lauldud saksa isamaalilisaule jne. Selle sündmuse kohta alustasid ametivõimud juurdlust.

Selle nähtuse puhul oleks aga vaja veel kaugemategi järelduste tegemist. Teatavasti tegutsevad meil saksa noorsoo organisatsioonid täiesti omapead, ilma riikliku kontrollita. Mis vaimus nende tegevus sünnib, seda on küllaldaselt näidanud nende suvelaagrid, „töölaagrid“ ja ettevõtted, nagu see sündis Viljandis.

Niisugune olukord peaks kord lõpetatama. On aeg, et meil üldiselt lahendatakse noorsoo organiseerimine tsentraliseeritult ja Eesti rahvusriikete nõuete kohaselt, ning sellele vastavalt ohjeldatakse ka vähemusrhivate noorsoo erisuunalised demonstreerimised.

Viivitus meie noorsoo organiseerimise probleemi lahendamisel tähendab Eesti rahvusriikete nõuete vastu eksimist.

Ed. Salurand.

Ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: aastas Kr. 3,—, poolaastas Kr. 1,70,

Tegev ja vastutav toimetaja *Ed. Salurand.*

Toimetuse liikmed: *A. Joasalu, Edg. Kant, M. Meiusi, H. Moora ja K. Särgava.*

Väljaandja: *Tallinna Eesti Rahvuslaste Klubi.*

ERK'ide häälekandja, ajakiri

„ERK“

on ainuke rahvuskultuuriline ajakiri Eestis.

„ERK“ ilmub 1935. a. Tallinna Eesti Rahvuslaste Klubi väljaandel 10 numbrit. Tellimishind Kr. 3.— aastas.

„ERK“ on oma kaastööliseks koondanud üle 50 tuntud kultuuri-, majanduse- ja avaliku elu tegelase.

„ERK“ käsitab kultuuri-, majanduse- ja ühiskondliku elu küsimusi rahvuslikult seisukohalt — iseseisvalt ja päevakohaselt.

„ERK'i“ toimetuse ja talituse aadress:

Tallinn, Estonia pst. 15—3. Postkast 208.

Posti jooksev arve nr. 131.

Tellimisi võetakse vastu kõikides postiasutistes.

„ERK“ nr. 4/5 ilmub Võidupühaks.

„EKS-MAJA“

(asut. 1866. a.)

Suurim Eesti ühistegeline kindlustusettevõte.

Toimetab:

tule-,

noorte-,

elu-,

murdvarguse-,

klaasi- ja

kodulooma

kindlustusi.

Soodsad tingimused, kindel vastutus, õiglane kahjude likvideerimine.

Juhatus ja peakontor: Tallinn, Lai t. 1. omas majas.

Kontor: Harju t. 29, Tallinna Majaomanikkude Pangas.

Osakonnad: Tartus, Viljandis, Valgas, Rakveres ja Petseris.

**KEVADHOO-
AJAKS
MOODSAID**

KLEIDI- JA
MANTLIRIIDEID,
KIREVAID
TRÜKKRIIDEID
ja SALLE, PARI-
MAID COTTON-
SUKKI ja SOKKE,
PITSE ja PAELU,
SUPELUS- ja
SPORDITRI-
KOOSID J. N. E.

A.-S.

O. KILGAS
VABRIK TALLINNAS.

EESTI RIIDEVABRIKUTE
KEVADMUSTRID VALMISTA-
VAD TEILE TÕSIST RÕÖMU.

A.-S. KREENBALT

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute müü-
gikeskkoht ja pealadu :

- BALTI PUUVILLA KETRAMISE JA KUDU-
MISE VABRIKU A.-S. ● KREENHOLMI PUU-
VILLASAADUSTE MANUFAKTUURI O.-Ü.
- SINDI TEKSTIILVABRIKUTE ÜHISUS end.
Vöhrmann ja Poeg ● EESTI NIIDIVABRIKU
ÜHISUS